

Sverige illa rustat för fortsatt stor invandring

Dagens Nyheter den 4 januari 2020

Konsekvenserna av invandring är inte huggna i sten. För vissa länder är invandringen gynnsam, både ekonomiskt och socialt. För andra är den mer problematisk. Frågan är vilka omständigheter som gör invandring gynnsam för vissa länder men ogynnsam för andra. Schematiskt kan man säga att det är tre faktorer som är avgörande.

Den första faktorn är immigrationens storlek. Den andra faktorn är invandrargruppens sammansättning. Den tredje faktorn är mottagarlandets förmåga att ta emot invandrarna på ett meningsfullt sätt. Tyvärr är dessa faktorer långt ifrån gynnsamma för Sveriges del.

Vi börjar med den första faktorn. Under det senaste decenniet har invandringen till vårt land varit – och är fortfarande – exceptionellt hög i ett historiskt perspektiv.

Antalet uppehållstillstånd i diagram 1 kan fördelas på fyra delgrupper: flyktingar, anhöriga, arbetskraftsinvandrare och övriga. Flyktinginvandringen har visserligen minskat de senaste åren, men samtidigt har arbetskraftsinvandringen ökat – och den är en svårbedömd kategori som innefattar både verkliga och skenbara jobb. Sammanlagt är den totala invandringen i dag betydligt högre än tidigare, med undantag för rekordåren kring 2015–2016.

■ Figur 1

Låt oss nu gå över till den andra faktorn: invandrargruppens sammansättning. Integrationen blir svårare om invandrarnas ursprungsländer skiljer sig mycket från Sverige vad gäller till exempel kultur och utbildning. I diagram 2 ser vi att 13 procent av dagens befolkning i Sverige är född utanför EU, vilket är den högsta siffran av alla EU-länder.

■ Figur 2

En annan viktig information är andelen personer med ”utländsk bakgrund”, vilket betyder att man själv är född utomlands eller att bägge ens föräldrar är födda utomlands. Denna information är intressant eftersom sociala problem, som utanförskap och kriminalitet, är särskilt vanliga bland andra generationens invandrare. Här framstår vårt lands demografiska förändring under det senaste decenniet som ännu mer dramatisk än vad som framgår av diagram 1 och 2. I dag har en fjärdedel av Sveriges befolkning utländsk bakgrund (källa: Statistiska centralbyrån).

Till detta kommer det okända antal människor som vistas illegalt i Sverige. Människorna i denna grupp är troligen de som löper störst risk att hamna i utanförskap och kriminalitet.

Integrationen försvåras om invandrarna har låg utbildning. I diagram 3 ser vi att Sverige inte ligger särskilt bra till i detta avseende: de invandrare som kommit till Sverige har en lägre utbildning i genomsnitt än de invandrare som kommit till de flesta andra EU-länder.

■ Figur 3

Man kan hävda att det inte är invandrarnas utbildningsnivå i sig som skapar integrationsproblem, utan snarare utbildningsnivån i relation till den infödda befolkningens utbildningsnivå – och att dessa problem blir större om arbetsmarknadens institutioner är anpassade till en homogen befolkning. Vad som därför är relevant för integrationen är skillnaden i andelen högutbildade bland infödda och invandrare, det så kallade ”utbildningsgapet”. Detta gap placerar vårt land på tredje plats bland EU:s länder. Bara Tyskland och Frankrike har större utbildningsgap mellan infödda och invandrare.

Så har vi då den tredje faktorn i uppräkningsen ovan: integrationen av invandrare påverkas av mottagarlandets institutioner. Det mest slående exemplet på illa fungerande institutioner i Sverige är den sönderreglerade bostadsmarknaden, som tvingar nyanlända att tränga ihop sig med andra invandrarfamiljer i så kallade ”särskilt utsatta områden”. Detta problem är svårt oavsett om invandrarna officiellt klassificeras som flyktingar, anhöriga eller arbetskraftsinvandrare.

Integrationsproblemen finns också på arbetsmarknaden. De svenska kollektivavtalen, med låg lönespridning och med löner på en relativt hög nivå, förutsätter en någorlunda homogen befolkning för att fungera väl. När Sverige nu inte längre har en homogen befolkning måste man ställa frågan vilken arbetsgivare som vill anställa en person med låg utbildning och dåliga språkkunskaper. Om denna person ska ha en vanlig kollektivavtalad lön finns betydande risk för arbetslöshet bland stora grupper invandrare.

I diagram 4 visas arbetslösheten bland utlandsfödda män i EU:s länder. Vi tittar på arbetslösheten i den gruppen eftersom det främst är männen som riskerar att glida in i asocialt beteende och kriminalitet. Här ser vi att Sverige, näst efter krisländerna Grekland och Spanien, har den högsta arbetslösheten bland invandrade män.

■ Figur 4

Sammanfattningsvis: Sverige är illa rustat för att hantera stora invandrarströmmar. Om vi ska klara av den uppkomna situationen krävs reformer på två plan. På det internationella planet måste Sverige verka för att rika länder ger ökat stöd till FN:s flyktingläger för att förbättra flyktingarnas levnadsvillkor.

På det nationella planet måste vi integrera de invandrare – och deras barn – som redan finns här. Detta kräver kostsamma och politiskt smärtsamma reformer av inhemska institutioner: bostadsmarknaden, arbetsmarknaden, rättsväsendet och skolan. De åtgärder som här redan vidtagits förefaller helt otillräckliga.

Invandring utan ekonomisk och social integration leder visserligen till ökad bnp, men det sociala priset blir högt. Vi får ett turbulent, segregerat och riskfyllt samhälle.

Assar Lindbeck

Mats Persson